

Anonymizované znenie

Preklad

C-236/23 – 1

Vec C-236/23

Návrh na začatie prejudiciálneho konania

Dátum podania:

7. apríl 2023

Vnútroštátny súd:

Cour de cassation

Dátum vnútroštátneho rozhodnutia:

30. marec 2023

Žalobkyňa:

Mutuelle assurance des travailleurs mutualistes (Matmut)

Žalované:

TN

Société MAAF assurances

Fonds de garantie des assurances obligatoires de dommages
(FGAO)

PQ

COUR DE CASSATION (KASAČNÝ SÚD)

Verejné pojednávanie z **30. marca 2023**

[*omissis*]

[*omissis*]

- Postúpenie veci Súdnemu dvoru Európskej únie

FRANCÚZSKA REPUBLIKA

V MENE FRANCÚZSKEHO ĽUDU,

STANOVISKO COUR DE CASSATION (KASAČNÝ SÚD), DRUHÁ
OBČIANSKOPRÁVNÁ KOMORA

Z 30. MARCA 2023

Dňa 6. septembra 2022 trestnoprávna komora, ktorá rozhodovala o odvolaní č. 20-86.015 podanom spoločnosťou Mutuelle assurance des travailleurs mutualistes (MATMUT), požiadala o stanovisko druhú občianskoprávnú komoru.

Spis bol oznámený prokurátorovi.

[*omissis*]

Druhá občianskoprávna komora Cour de cassation (Kasačný súd) [*omissis*] vydala toto stanovisko.

Skutkový stav a konanie

- 1 Podľa napadnutého rozsudku (Lyon, 21. októbra 2020) uzavrel PQ 5. októbra 2012 poisťnú zmluvu o poistení motorových vozidiel so spoločnosťou Mutuelle assurance des travailleurs mutualistes (ďalej len „spoločnosť MATMUT“), pričom vyhlásil, že je jediným vodičom poisteného vozidla.
- 2 Dňa 28. septembra 2013 došlo k dopravnej nehode tohto vozidla, ktoré viedol TN, ktorý bol pod vplyvom alkoholu. Pri nehode, na ktorej sa podieľalo aj iné vozidlo poistené v poisťovni MAAF, sa zranil spolujazdec vo vozidle PQ.
- 3 TN bol stíhaný pred tribunal correctionnel (trestný súd) a uznaný vinným okrem iného z neúmyselného ublíženia na zdraví spôsobného vodičom pozemného motorového vozidla pod vplyvom alkoholu s pracovnou neschopnosťou dlhšou ako 3 mesiace osobe PQ.

- 4 Na trestnom pojednávaní, v priebehu ktorého boli preskúmané návrhy PQ na náhradu škody podľa občianskeho práva, spoločnosť MATMUT vznesla námietku neplatnosti zmluvy z dôvodu nepravdivého vyhlásenia PQ, pokiaľ ide o totožnosť obvyklého vodiča, pričom navrhla, aby bola zbavená zodpovednosti, a požiadala, aby náhradu škody PQ uhradil Fonds de garantie des assurances obligatoires de dommages (FGAO) (Garančný fond povinného poistenia škôd), ktorý je podľa článku L. 421 – 1 code des assurances (poisťovací zákonník) orgánom zodpovedným za odškodnenie najmä poškodených pri dopravných nehodách, ktorých vinník nie je poistený.
- 5 Tribunal correctionnel (trestný súd) rozsudkom zo 17. decembra [2018] vyhlásil zmluvu za neplatnú z dôvodu úmyselného uvedenia nepravdivých údajov poisteným. Súd rozhodol, že spoločnosť MATMUT nie je zodpovedná, nariadil TN nahradiť škody poškodeným a vyhlásil rozsudok za vykonateľný voči FGAO.
- 6 FGAO, MAAF a TN sa proti tomuto rozsudku odvolali.
- 7 Cour d'appel (odvolací súd) potvrdil rozsudok v časti, v ktorej vyhlásil poisťnú zmluvu medzi PQ a spoločnosťou MATMUT za neplatnú.
- 8 Súd zistil, že v čase, keď PQ uzavrel poisťnú zmluvu, bol TN vlastníkom vozidla a jeho obvyklým vodičom. Konštatoval, že PQ tak urobil úmyselné nepravdivé vyhlásenie o identite obvyklého vodiča, čo zjavne ovplyvnilo poisťiteľov názor na riziko vzhľadom na skutočnosť, že TN bol predtým odsúdený za vedenie motorového vozidla pod vplyvom alkoholu.
- 9 Súd však odmietol zbaviť spoločnosť MATMUT zodpovednosti a vyhlásil rozhodnutie za vykonateľné voči nej. V dôsledku toho bol FGAO oslobodený spod zodpovednosti. Cour d'appel (odvolací súd) na tento účel uviedol, že zo zásady prednosti práva Únie pred vnútroštátnym právom vyplýva, že neplatnosť zmluvy z dôvodu úmyselného nepravdivého vyhlásenia poisteného, ktoré je stanovené v článku L. 113-8 code des assurances (poisťovací zákonník), sa nemožno dovoľávať voči poškodeným pri dopravných nehodách alebo voči ich právnym nástupcom.
- 10 Uviedol tiež, že skutočnosť, že poškodený bol cestujúcim vo vozidle, ktoré spôsobilo nehodu, alebo poistencom či vlastníkom vozidla, neumožňuje odoprieť mu postavenie tretej osoby - poškodeného.
- 11 Spoločnosť MATMUT sa proti tomuto rozsudku odvolala na Cour de cassation (Kasačný súd) (odvolanie č. 20-86.015), proti ktorému sa bránili TN a jeho poisťiteľ, MAAF, PQ a FGAO.
- 12 Tento kasačný opravný prostriedok podaný trestnoprávnej komore v podstate vytýka cour d'appel (odvolací súd), že vyhlásil neplatnosť poisťnej zmluvy za nevykonateľnú voči PQ, hoci zistil, že vedome poskytol poisťiteľovi nepravdivé informácie o totožnosti obvyklého vodiča vozidla. Tvrdí, že odvolací súd porušil články L. 113-8 a R. 211-13 code des assurances (poisťovací zákonník).

- 13 Vzhľadom na to, že preskúmanie tohto žalobného dôvodu si vyžadovalo stanovisko komory špecializujúcej sa na poisťné právo, položila trestnoprávna komora túto otázku:

„Mala by sa neplatnosť zmluvy o poistení motorových vozidiel z dôvodu úmyselného uvedenia nepravdivých údajov o totožnosti obvyklého vodiča vyhlásiť za neuplatniteľnú voči poškodenému, a to aj v prípade, ak je cestujúcim vo vozidle, ktoré spôsobilo nehodu, a zároveň poisníkom, ktorý nepravdivé vyhlásenie urobil?“

Uplatniteľné ustanovenia

- 14 Podľa článku L. 113-8 code des assurances (poisťovací zákonník) je poisťná zmluva neplatná v prípade úmyselného zatajenia alebo uvedenia nepravdivých údajov poisteným, ak takéto zatajenie alebo uvedenie nepravdivých údajov mení povahu rizika alebo ho znižuje z pohľadu poisťiteľa, aj keď riziko, ktoré poistený zamlčal alebo skreslil, nemalo vplyv na vznik škody.
- 15 Zlá viera poisťníka, ktorá je sankcionovaná neplatnosťou poistenia, je charakterizovaná jeho úmyslom oklamať poisťiteľa (2. Civ., 19. októbra 2006, odvolanie č. 05-18.886), bez ohľadu na to, či nepravdivé vyhlásenie malo nejaký vplyv na poisťnú udalosť (Crim., 31. mája 1988, odvolanie č. 87-84.010, uverejnený).
- 16 Neplatnosť poisťnej zmluvy nadobúda účinnosť dňom úmyselného uvedenia do omylu (Crim., 2. decembra 2014, odvolanie č. 14-80.933, uverejnené). Ak sa teda nepravdivé vyhlásenie o riziku uskutoční v čase uzavretia zmluvy, táto neplatnosť spätne ruší túto zmluvu, ktorá sa potom považuje za nikdy neexistujúcu.
- 17 Až do zrušujúceho rozhodnutia z 29. augusta 2019 (2. Civ., 29. augusta 2019, odvolanie č. 18-14.768, uverejnené) Cour de cassation (Kasačný súd) rozhodol, že neplatnosť zmluvy vyplývajúca z nepravdivého vyhlásenia poisteného sa môže uplatniť voči poškodenému, pokiaľ poisťiteľ, ktorý odmietol svoje poisťné krytie, riadne vyzval FGAO (Crim., 31. mája 1988, citované vyššie; Crim., 12. júna 2012, odvolanie č. 11-87.395).
- 18 Opieral sa najmä o článok R. 211-13 code des assurances (poisťovací zákonník), ktorý stanovuje, že voči poškodenému nie je možné uplatniť len niektoré prepadnutia a výluky z poisťného krytia.
- 19 Od tohto rozsudku z 29. augusta 2019 Cour de cassation (Kasačný súd) rozhodol, že z článkov L. 113-8 a R. 211-13 code des assurances (poisťovací zákonník), vykladaných s ohľadom na článok 3 ods. 1 smernice Rady č. 72/166/EHS z 24. apríla 1972 a článok 2 ods. 1 druhej smernice Rady č. 84/5/EHS z 30. decembra 1983, ako aj články 3 a 13 smernice Rady č. 2009/103 zo 16. septembra 2009, možno vyvodíť, že neplatnosť uzákonená článkom L. 113-8

code des assurances (poisťovací zákonník) nie je uplatniteľná voči poškodeným pri dopravnej nehode alebo ich právnym nástupcom a že FGAO nemožno v takomto prípade vyzvať na náhradu škody poškodenému (2. Civ, 16. januára 2020, odvolanie č. 18-23.381, uverejnené; Crim. 8. septembra 2020, odvolanie č. 19-84.983, uverejnené).

- 20 Z článku L. 211-7-1 code des assurances (poisťovací zákonník), vyplývajúceho zo zákona č. 2019-486 z 22. mája 2019, prijatého na účely zosúladenia code des assurances (poisťovací zákonník) s právom Únie, vyplýva, že neplatnosti poisťnej zmluvy o poistení motorových vozidiel sa nemôžu dovoliavať poškodení, ktorí utrpeli škodu v dôsledku dopravnej nehody, ani ich právni nástupcovia, a že v takom prípade je poisťiteľ, ktorý kryje poistenie zodpovednosti za škodu vyplývajúcu z dotknutého vozidla, povinný ich odškodniť. Znenie dodáva, že poisťiteľ vstupuje do práv veriteľa na náhradu škody voči osobe zodpovednej za nehodu, a to až do výšky súm, ktoré vyplatil.

Odôvodnenie návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 21 Cour de cassation (Kasačný súd) sa od vývoja svojej judikatúry a nadobudnutia účinnosti článku L. 211-7-1 code des assurances (poisťovací zákonník) nikdy nevyjadril k otázke, či neplatnosť poisťnej zmluvy nemožno uplatniť voči poškodenému, cestujúcemu vo vozidle, keď je zároveň poisťníkom, osobou uvádzajúcou úmyselne nepravdivé údaje, ktoré viedli k neplatnosti poisťnej zmluvy.
- 22 Okrem toho žiadny z rozsudkov Súdneho dvora Európskej únie (SDEÚ), ktorými sa vykladá smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES zo 16. septembra 2009 o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti, ktorá je uplatniteľná na tento spor, ani predchádzajúce smernice, ktoré konsolidovala, sa netýkajú tejto konkrétnej situácie (Candolin, 30. júna 2005, vec C-537/03, ECLI:EU:C:2005:417; Churchill Insurance Company, 1. decembra 2011, vec C-442/10, ECLI:EU:C:2011:799; Marques Almeida, 23. októbra 2012, vec C-300/10, ECLI:EU:C:2012:656; Csonka a i., 11. júla 2013, vec C-409/11, ECLI:EU:C:2013:512; Fidelidade, 20. júla 2017, vec C-287/16, ECLI:EU:C:2017:575; Delgado Mendes, 14. septembra 2017, vec C-503/16, ECLI:EU:C:2017:681; Van Ameyde, 10. júna 2021, vec C-923/19, ECLI:EU:C:2021:475).
- 23 Hoci z tejto judikatúry vyplýva, že jediným rozlišovaním, ktoré pripúšťa právna úprava Únie v oblasti povinného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel, je rozlišovanie medzi vodičom a cestujúcim, a hoci skutočnosť, že poškodený cestujúci je tiež poisteným vozidla, ho nezavaruje postavenia poškodeného - tretej osoby, pričom žiadny z týchto rozsudkov sa nezaoberal situáciou poisteného ako poškodeného spolucestujúceho, ktorý je zodpovedný za neplatnosť poisťnej zmluvy z dôvodu svojho zavinenia. Najmä už

citovaný rozsudok Fidelidade, ktorý sa týkal dôsledkov neplatnosti zmluvy, sa týkal situácie poškodených, ktorí neboli poisťníkmi. A vyššie uvedený rozsudok vo veci Churchill Insurance Company sa netýkal dôsledkov, ktoré možno vyvodiť z neplatnosti zmluvy, ale vnútroštátneho ustanovenia, ktoré malo za následok automatické vylúčenie povinnosti poisťovateľa za určitých okolností odškodniť poisteného, poškodeného cestujúceho, ak poveril vedením vozidla nepoistenú osobu.

- 24 Vychádza preto otázka, či uvedené smernice bránia tomu, aby sa neplatnosť poisťnej zmluvy bolo možné dovoľávať voči poškodenému cestujúcemu, keď je zároveň poisťníkom, ktorého zmluvné zavinenie má pôvod v tejto neplatnosti.
- 25 Súd sa tiež pýta, či v prípade, že by bola neplatnosť poisťnej zmluvy vyhlásená za neuplatniteľnú voči poškodenému, poisťníkovi, mohol by byť poisťiteľ oprávnený bez toho, aby porušil právo Únie, podať proti nemu žalobu založenú na úmyselnom zavinení, spáchanom pri uzavretí zmluvy, s cieľom získať náhradu súm, ktoré mu boli vyplatené na základe zmluvy.
- 26 Vnútroštátna judikatúra sa domnieva, že poisťník poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, ktorý úmyselne uvedie nepravdivé údaje, sa tým stáva zodpovedným voči poisťovateľovi a v prípade zrušenia tejto zmluvy z dôvodu úmyselného uvedenia nepravdivých údajov je povinný nahradiť poisťovateľovi škodu, ktorú tento vyplatil poškodenému (1. Civ., 26. februára 1991, odvolanie č. 88-15.814, uverejnené).
- 27 Na druhej strane, pokiaľ by sa rozhodlo, že sa možno dovoľávať neplatnosť poisťnej zmluvy voči takémuto poškodenému, podľa francúzskeho práva by to viedlo k tomu, že náhradu škody by vyplatil FGAO, keďže články L. 421-1, I, 1. a R. 421-4 a R. 421-18 code des assurances (poisťovací zákonník) v tomto prípade stanovujú intervenciu tohto fondu v prospech obeť dopravnej nehody a jej právnych nástupcov.
- 28 Vychádza teda otázka, či články 3 a 13 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/103 zo 16. septembra 2009 bránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorá vyhlasuje neplatnosť zmluvy vyplývajúcu z jeho úmyselného nepravdivého vyhlásenia v čase uzavretia poisťnej zmluvy za uplatniteľnú voči poškodenému cestujúcemu, ktorý je zároveň poisťníkom, a či skutočnosť, že FGAO je povinný nahradiť škodu tomuto poškodenému v prípade, že neplatnosť zmluvy bude voči nemu vyhlásená za uplatniteľnú, bude mať vplyv na výsledok.
- 29 Keďže odpoveď na tieto otázky nie je taká jasná, aby nenechala priestor na žiadne rozumné pochybnosti, je potrebné predložiť Súdnemu dvoru Európskej únie návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

Z TÝCHTO DÔVODOV Súd:

POSTÚPIL Súdnemu dvoru Európskej únie návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorého predmetom je odpoveď na túto otázku:

Majú sa články 3 a 13 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES zo 16. septembra 2009 vykladať v tom zmysle, že bránia tomu, aby sa neplatnosti zmluvy o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla bolo možné dovolávať voči poškodenému cestujúcemu, ktorý je zároveň poistníkom, ktorý pri uzatváraní zmluvy urobil úmyselné nepravdivé vyhlásenie, ktoré viedlo k tejto neplatnosti?

[*omissis*]

PRACOVNÝ DOKUMENT